

Ki-ki a maga helyén...

Az író »REDA MORA DA BUDE« című novelláskötetéből (Nolit, Beograd)

Négy óra. A nap kereken, vörösen emelkedik a látóhatár fölé. Feltűrt nadrággal, zöld köppenben egy sovány, szakállas jelenség siet a reggelben fürdő utcán. Madarak csicseregnek, kutyák csóválják farkukat és frissen, pihenten ugatnak, Hárs-illat lebeg az éles, reggeli levegőben. Szénás és búzás kocsik zötyögnek a lomhán emelkedő porban, amelybe beleolvad a széna, a szalma és a hárs lehelete. A pékműhelyből terjeng meleg, savanykás illata a kenyérnek s szellők fonják bele lovak és istállók szagát.

Pop Jóta siet...

Utána halk nevetések fakadnak. „Ugyan nézd, úgy néz ki, mint egy kísértet. Fél, hogy elvész egy szőlőfűrt, ha nem ér ki hajnal előtt.”

„Ez is jobban ért a garashoz, mint a templomhoz.”

„Még ott is a szőlőjére és a tyúkjaira gondol.”

„Nem is hiába. Azért van neki.”

Persze, nem hiába. Nevetnek rajta, gúnyolják, de értékelik. Nem fantaszta ő, nem kerget szelet és nem regél kis meséket: ért az élethez. A szőlő és a szántók pedig nőnek, mint a gyerekek. A gyerekekkel ugyan nem igen volt szerencséje, de a szőlő és a szántók nőnek. Ha gazember is, nyúz is ahol lehet, leszolgálja a magáét Istennek, és ha van Isten — hát rendben is van.

Hátamögött gúnyos megjegyzések hallatszanak, de a képébe mindenki alázatos kedvességgel köszönti: „Jó reggelt, tisztelendő! Dologra, dologra? Szép időnk van.”

„Szép az idő, jó reggelt! Felkeltem körülnézni egy kicsit a szőlőben. Vissza kell jönnöm reggeli misére. Isten áldja.”

Már messze jár. Kapkodja hosszú lábszárait. Köpenye lebeg, mint egy tisztességben elkopott zászló. A nagy sietéstől arcáról csorog az izzadság. A nap már forrón süt. „Lám, már is milyen meleg van. És még hűvösben kellene metszeni. A szőlőjét nézte messziről. Átfutotta tekintete, számolgatva, hogy minden rendben van-e ott?

„Hé! Itt vagytok emberek? Mit lopjátok Isten napját? Dologra, dologra!”

„Jó reggelt pápa, nem lopjuk mi a napot, hiszen megmondta, hogy míg ki nem jön, ne kezdjük.”

Két ember tápázkodik fel a kukoricából, a szőlő mesgyéjén. Zsiros kalapok alatt vörös arcok, sovány testükön bő ruha, ami megzöldült a permettől.

„Persze, persze, ő mondta, hogy ne kezdjék el egymaguk. Bitangok ezek, mindent tönkre-tennének, akarattal elmetszenék, megnyirbálnák. Jó, hogy nem tették. De elloptak egy jó-félórát. Megkéstem.”

„Hajde!” — kiált energikusan. Feltűri kabátujját és nadrágját, felemeli köpenyét és velük együtt hozzálát a munkához. Minden

szőlőtövet, minden egyes kis bimbót megnéz, követi a két ember minden mozdulatát. Három helyett dolgozik.

Ma pop Jóta újra megspórolt két embert s három napszámot. „Csak, ha nem esik a szőlő ára. Az ember dolgozik, kínlódik és a végén még veszít is.”

A három ember belefúrja magát a szőlőbe. A világos-zöld, egyenes pászta között, drága, ritka szőlőtövek. A nap mind hevesebb. A három alak fel-feltűnik a vibráló levegőben, tarka ruhájuk, mint egy szín-szimfonia.

Kocsizörgés hallik. Jócó felemelkedik, szeme elé teszi kezét, elbámészkodik, vontatottan mondja: „Megjött a felesége, tisztelendő úr!” A pópa felrebben. „Ez persze rögtön leállítaná a munkát” — fut át az agyán először — aztán: „Már hét óra volna?” Templomba kell menni. Ma temetés is van. Igaz, hogy szegény. De hát ez is valami. Az embernek sokat kell törődnie, nem úgy, mint ezek a fiatalok, akik csak százasokat ezresek akarnának és azután inni és kártyázni. „Úgy bizony, ma nem ér el az ember semmit sem!”

„Timó!” — kiált a hájas, deformált-testű asszony, miközben lekászolódik a kocsiról. „Megjöttem, te most mehetsz.”

A bakról egy görnyedt emberke száll le. Leszedi a kosarakat és megy utána. A pópa felsóhajt. Mintha fizikai fájdalmat okozna elhagyni a szőlőt. Ki tudja mi történik, míg nem lesz itt. Lopni ugyan nem fognak, hiszen itt az asszony. De ezek a bitangok valami kárt tehetnek. Kárt tehetnek a ritka, pompás lugasban. Mondja nekik, hogy ne dolgozzanak, amíg nincs itt? De a napszámot az egész napra meg kell fizetni.

Határozatlanul áll. De el kell mennie. Felül a kocsiba, abba a közismert, szembetűnő sárga kocsiba, a betegen, melankolikusán kocogó két csenevész lóval. A bakon szundikál az öreg kocsis.

Ezen a sárga kocsin, a két melankolikus lóval és az álmos, görnyedt emberkével pop Jóta az egész várost és az összes szállításokat bejárja, ha kell, elolvassa az utolsó imát, megszenteli a vizet. Sovány alakja őszes, hegyes szakállával, a megzöldült reverendában, mindig fűrgén, mindig sietve, mindig munkában. A munka munka. Imát olvasni, halottat temetni, gyereket keresztelni, tyúkokat eladni, szőlőt permetezni és a napszámon spórolni. A dolog dolog. Dolgozni kell, hogy legyen valami öreg napjaira és az utódoknak. Öreg napjaira? Hiszen máris öreg. De hát hol is van határa az öregségnek? Fő, hogy a szőlő nagyobbodik, mindig több a tyúk, a hordók is mindjobban megtelnek. Ez mind az utódokért van. És Istenem, milyen csodálatos: szegény pópának nincs szerencséje a gyerekekkel. Más pópáknak egészséges, piros leányaik és fiaik vannak, akik pópák vagy ügyvédek lesznek. Pedig nem, nem lehet azt mondani, hogy pop Jóta nem jó apa. És sehogy sem tudja megérteni, hogy idősebb leánya, Milanka, olyan furcsa, hogy miért tesz olyan érthetetlen dolgokat. Állandóan résen kell lenni. Már

háromszor megmérgezte magát és mindháromszor belehalhatott volna. Csak honnan szedi ezeket a fantazmagóriákat? S a fiú is? Annyi kellemetlenséget okozott, hogy apjának be kellett adni egy úrigyerekeket javító intézetbe. Amikor visszatért a girhes, lődörgő, hetyke gyerek, réme lett a városkának. Apja ezresei, azok az anyyi álmatlan éjszakán kiszámítgatott és gonddal összekuporgatott ezresek veszélyben voltak. Nők, cigányok, átlumpolt éjszakák, bevert fejek és kórházi költségek.

Igaz, észhezért, amikor kitört a háború.

Először persze ordított, rohángált az utcán és övéinek legnagyobb szörnyűködésére piros-fehér-zöld zászlóval hadonászott és üvöltözött. De, amikor azután a frontra kellett volna kimennie, rögvest kijózanodott és a háborus évek alatt egy svájci szanatóriumban bújt meg. A „felszabadulás” után ifjúsági „vezető” lett.

Kirakatok, orrok és fejek beverése, magyar és német cég-táblák leszedése — tényleg sok energiát kívánó munka. Hazafias lelkesedés. bor és nők rágták meg girhes testét... — és egy szép napon pop Jótának megint temetésre kellett mennie. Nem hivatalosan, nem ő olvasta most az imádságot. Az összes pópák és a püspök olvasták ünnepi díszbe öltözve. És teljesen ingyen, kartársi szíveségből.

Pop Jóta ott állt a nyitott sír fölött: „Most örökre el fog tűnni a gödörben.” Gépiesen dúdolja és motyogja a szavakat, amiket annyiszor énekelt. Fel-felriadt dúdolgatás közben és bele-nyilallott a gondolat: meghalt.

Fizikai fájdalomként hatott rá. Egyetlen fia volt. Sárga arcán vékony vonalban futott le a könny.

„Meghalt”, ismétlődik benne a gondolat a temetési énekek gépies éneklése közben. „Hát nem élhetett volna rendesen, szépen, emberül, hiszen én is hamarosan sírba kerülök. Ez a szép vagyon..., azután drága ez a temetés. Dehát ezt muszáj. Nehogy azt mondják, hogy a temetésen is spórolt. Meghalt. Ilyen az élet. Hányat eltemetett már ő is, pop Jóta. Mind meghalunk egyszer, mind. De hát mit is csináljunk? Pop Jótának eszébe jut a szülő és a tyúkok. És nagy bánatában egy kicsit megvigasztalódik. Az élet múlik, de ez itt van.

Van még két lánya. Szentimentálisak, szépek, telt, de sápadt arcúak; álmodoznak, boldogtalanul szerelmesek és Grieget játszáknak zongorán. „Hiába, nincs szerencsém a gyerekekkel. Mit vétettem, hogy ilyenek?” Erről gondolkozik néha-néha, míg kocsija lassan zötyög a sárban.

* *
*

„Hallod-e Milutin, várj egy kicsit, mindjárt visszajövünk. Nem vagy fáradt bátyám?” — fordul a pópa váratlan gyengédséggel a kocsishoz. „Nem én. Mitől volnék fáradt? — a kocsis egy kicsit meg van hatva. Ritkán jut eszükbe, hogy testvérek. És akkor egy percre kiesnek a mindennapból és egy pillanatra elcsodálkoznak: lám, lám... (Vége a következő számban.) Fordította: Szabó A.